
DAİŞ SONRASI IRAK'TA TÜRKMENLERİN GELECEĞİ

22.09.2016

Yenişafak, 21 Eylül 2016

Ali Semin- BİLGESAM Ortadoğu uzmanı

Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) ve uluslararası koalisyon güçlerinin 2003 yılında Irak'ı işgal etmesinin ardından Türkmenlerin ülkenin siyasi denkleminin dışında kaldığı söylenebilir. ABD'nin Irak'ta Şii-Sünni ve Kürtlerden oluşan etnik ve mezhepsel olarak kurduğu siyasi sistemin en mağduru Türkmenlerdir. Özellikle Irak'ta Türkmen bölgelerinin 2005 yılında referandumla kabul edilen daimi anayasanın 140. maddesi ile Bağdat ve Erbil yönetimleri arasında tartışmalı bölgeler olarak ciddi bir kriz halinde devam etmektedir. Söz konusu 140. maddeye göre Aralık 2007 yılına kadar Kerkük'te üç aşamalı olarak normalleşme, nüfus sayımı ve referandum ile Kuzey Irak'a bağlanma gerçekleşecekti. Ancak başta Türkiye olmak üzere uluslararası örgütlerin Washington yönetimine uyarıları neticesinde Kerkük referandumu engellenmiştir. Bu nedenle Türkmenler Saddam rejimi sonrası Irak'taki siyasi denklemin dışında kalarak kendi bölgelerinde artan güvenlik sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır.

IRAK'TA EN BÜYÜK ZARARI TÜRKMENLER GÖRDÜ

Öte yandan DAİŞ terör örgütünün Haziran 2014'te Musul'u kontrolüne almasından sonra Irak'ta en büyük zararı Türkmenler görmüştür. Çünkü DAİŞ Irak'ta Türkmenlerin yaşadığı coğrafyanın hemen hemen tamamını ele geçirmiştir. Şu hususa dikkat çekmekte yarar vardır; 2003 Irak işgalinin ardından Türkmenlerin var olan üç temel sorunu mevcuttur. Bunlardan biri ülkedeki Şiiler, Sünniler ve Kürtler gibi kendilerini savunacak etkin bir silahlı güçlerinin olmamasıdır. Dolayısıyla Türkmenlerin de bölgelerini ve can güvenliklerini korumaları için Kürtler, Şiiler ve Sünniler gibi kendi silahlı güçlerini kurmaları gerekmektedir. Ancak Türkmen savunma gücünün kurulması için iki mühim konunun altını çizmek gerekiyor. Birinci konu Türkmenlere finansal destek yapılmasıdır. Bunun nedeni ise Türkmenlerin finansal gücü oldukça zayıftır. İkinci konu ise silah tedariki ve Türkmen savunma gücü içerisindeki silahlı grupların eğit-donat kapsamında bölgesel ve küresel güçlerden destek talebinde bulunmasıdır. İkinci sorun, Türkmenlerin coğrafi olarak Kürtler ve Araplar gibi tek şeritte kendilerine münhasır özel bölgelerini oluşturmamalarıdır. Üçüncü sorun ise Türkmenlerin siyasi ve ekonomik bağlamda güçlü bir yapıya sahip olamamasından dolayı yerel, bölgesel ve uluslararası aktörlerin dikkatini kendi üzerlerine çekememeleridir. Başka bir ifadeyle Türkmenlerin lobi çalışmalarının zayıf olmasıdır. Bütün bu sorunlardan dolayı Türkmenlerin Irak'ın siyasi sahnesinden izole edildiğini söylemek mümkündür. Ayrıca DAİŞ'in Irak'ta güçlenmesi ve alan

hâkimiyetini artırmasıyla birlikte Türkmenler kendi bölgelerinden göç etmek zorunda kalmış ve mezhepsel olarak Şii-Sünni Türkmen tartışmaları tetiklenmiştir. Dahası Türkmenler mezhepsel anlamda kırılgan iki fay hattına bölünme riskiyle mücadele etmek zorunda kalmıştır.

ABD'NİN IRAK'TAN ÇEKİLMESİNİN SONUÇLARI

Türkmen bölgeleri bilhassa ABD'nin askerlerini geri çektiği 2011 yılından beri Irak'ta siyasi ve ekonomik olarak Bağdat-Erbil arasındaki krizlerin ve çatışmaların adeta merkezi haline gelmiştir. Irak'ta güvenlik sorunlarının artması ve DAİŞ'in ülkedeki hâkimiyet alanının genişlemesiyle Türkmenlerin durumu daha da kötüleşmiştir. Başbakan Haydar el Abadi'nin Ağustos 2014'te kurduğu hükümette İnsan Hakları Bakanlığı görevi Türkmenler'e verilmişti. Fakat Abadi ülkedeki mali ve idari reform projesinde ülkenin üçüncü unsuru olan Türkmenleri hükümet dışında bırakmıştır. Irak'ta Bakanlar Kurulu'nda herhangi bir üyesi bulunmayan Türkmenler DAİŞ ile mücadelede de ABD ve koalisyon güçleri tarafından yalnız bırakılmıştır. DAİŞ'in Musul'u kontrol etmesinin ardından 1500 sivil Türkmen terör örgütü tarafından kaçırılmış veya katledilmiştir. Bunların 500'ü Türkmen kadın/genç kızlardan ve 120'si ise çocuklardan oluşmaktadır. Bugün Irak'ta DAİŞ'e karşı savaşıyan yerel güçlerin tamamı dış desteğe sahiptir. Örneğin İran, Iraklı Şiilerin milis güçlerine silah, para, eğitim ve askeri danışmanlık desteği vermektedir. Kürtlere bağlı Peşmerge güçlerine hem ABD hem Batılı ülkeler aynı şekilde yardımda bulunmaktadır. Türkmenler ise Şii milis gücü Haşed el Şaabi ve Sünni Arap Haşed el Vatani güçleri içerisinde askeri eğitim almaktadırlar. Yani Türkmenler kendilerine özgü bir savunma gücü yerine Şii-Sünni Arapların kurduğu güçler içerisinde eğitilmektedir.

IRAK'IN GELECEĞİ MUSUL'DA BELİRLENECEK

Sözünü ettiğimiz gelişmelerin ışığında Irak'ta DAİŞ'ten kurtarılan bölgelerin yerel güçlerin hâkimiyetinde tutulmaktadır. Kürt yetkililer Peşmerge güçlerinin DAİŞ'ten kurtardığı bölgelerden çıkmayacağını sürekli ifade etmektedirler. Şii milis gücü Haşed el Şaabi DAİŞ'ten geri aldığı bölgelerden geri çekilmemektedir. Irak'ın tamamı DAİŞ'ten temizlendikten sonra Türkmenler kendi silahlı güçlerini teşkil etmezlerse yaşadıkları coğrafyanın adeta yok olacağı anlamına gelecektir. Özellikle Musul'u kurtarma operasyonunun Türkmenlerin aktif bir şekilde katılıp katılmayacağı kritik bir soru işaretidir. DAİŞ'in Musul'u kontrol ederek nasıl Irak'taki iç dengeleri değiştirdiyse ülkedeki varlığı yok olduktan sonra da ciddi etkileri olacaktır.

Irak'taki asıl mücadelenin DAİŞ'ten sonra başlayacağından şüphe yoktur. Türkiye'nin Musul operasyonunda aktif rol alması Türkmenleri büyük tehditlere karşı koruyacaktır. Musul tarihsel anlamda Irak devletinin sınırlarını belirleyen bir kent olduğu gibi DAİŞ sonrası da ülkenin geleceğini belirleyecek bir vilayet olacaktır. Özetle Musul operasyonu Türkmenlerin Irak'taki varlığını ve geleceğini belirlemede önemli bir etken olacaktır. DAİŞ bitirildiğinde Irak'taki yerel güçler arasında DAİŞ'ten boşalan bölgelerde güç mücadelesi nedeniyle ciddi bir iç çatışma çıkacağı kuvvetle muhtemeldir.